

ערביי ישראל – האמנם ג'יס חמישי?

רפי ישראל

קשיים וחילוקי דעות קשים, לעולם תמצא את אחמד טיבי "הישראלי" תומך בפרשנות הפלשתינאית, ולא הישראלי. כאשר ערפאת יצא בנאום יוהנסברג בקריאת הג'יהאד שלו, נחלצו ערביי ישראל, וטיבי בתוכם, להגן על שולחם ולא על ארצם, על-אף דברי-הבלע הקשים הכלולים בהצהרה האומללה ההיא.

מנגד, עומדת דעת-הקהל הליברלית בארץ, המקיפה בסוגיה זו את מרבית המפלגות הציוניות, ונלחמת את מלחמת הערבים. במקום לגנות את העמדות הקשות שלהם, היא מתרצת אותן וקוראת לגלות "הבנה" לקשייהם. מה שחמור יותר הוא, שאפילו המפלגות הערביות התומכות בריש גלי בדה-ציוניזציה של ישראל ובמחיקת הסמלים הלאומיים שעמם אין הם יכולים להזדהות, מקבלות לגיטימציה מן הממשלה, הנענית לתביעותיהם משום הזדקקותה לקולותיהם לצורך קיומה וכך הם דורשים – ומקבלים – תקציבים לרשויותיהם, תובעים לבטל את תכנית הפיתוח של ערים יהודיות באזור צפון המשולש (אום אל-פחם ובנותיה), ונענים – ואף מקבלים לגיטימציה – להכריע בקולותיהם בסוגיות גורליות לעם ישראל שהם אינם רואים עצמם חלק ממנו, כמו נסיגה משטחים, שעה שעמדתם לעולם תהא לטובת הערבים ולא לטובתה של ישראל בשום תנאי, להבדיל מעמדות השמאל הציוני הישראלי הנגזרות מגישה אידיאולוגית, לא שיוכית.

על חטא שחטאנו

אחרי יום-הכיפורים ראוי להיזכר בחטאותיהן של כל ממשלות ישראל שהביאו אותנו עד הלום. אם כל חטאת, בפרט ב-19 השנים הראשונות של המדינה, שבהן היו ערביי ישראל מבודדים ומנותקים משאר חלקי עמם, נטועה במדיניות ההפרדה שנקטה בחינוך, כביכול מתוך היענות לרצונם של הערבים לחינוך מגזרי משלהם, בשפתם ועל-פי מסורתם, אך בפועל כדרך

מ אז קמה המדינה הסכנו לצירוף המלים "ערביי ישראל", בסמיכות של שייכות, כאלו הם שייכים לה, או שהיא פרסה חסותה עליהם או עיכלה אותם בתוכה. זה זמן התחוויר כי לא זה ולא זה נכונים. הם עצמם עומדים על כך, ובדיון, כי הם פלשתינאים אזרחי ישראל, הם מזמן כבר אינם "קרועים" בין עמם לבין ארצם, כפי שסיברו את אוזנינו מימים ימימה, אלא שבכל ויכוח שמתגלע בינינו לבין הרשויות הפלשתינאיות הם מעולם לא נקטו עמדה בעד ארצם, אלא תמיד בעד עמם אפילו אם פירושה יוצא נגד ארצם. הם תמכו בערפאת גם בימים שתמדך בפומבי בחורבנה של ישראל, ומעולם לא יצאו להגן על מדינתם שעה שאוימה על-ידי פלשתינאים או ערבים אחרים.

לעומת זאת, קולם נשמע ברמה כל אימת שמדובר בתביעות להם עצמם, בטענות על קיפוח, כביכול. בכל ויכוח על תקציבים הם תמיד ידרשו עוד ועוד למגזר הערבי, אף פעם לא למגזרים אחרים, אף הם מקופחים בחברה הישראלית. בעיות ביטחונה, קיומה, רווחתה, צמיחתה וגידולה של מדינת ישראל רחוקות מהם כרחוק מזרח ממערב; מעולם לא שמענו מהם דאגה לסוגיות היסוד של המדינה, ואפילו סגני-השרים שלהם המכהנים בממשלה דואגים למגזר הערבי בתחומיהם, ולא לטובת כלל הציבור בישראל. הם איימו להתפטר לא מכבר כתמיכה בשביתת ראשי הרשויות הערביות, מעולם לא איימו להתפטר מפאת עניין אחר שמציק לכלל הציבור בישראל.

כאשר ישראל נחלצת להגן על קיומה, בהענשת מחבלים מעבר לגבול, בחיסול כוחם המאייים של ערבים בכלל, בחיסול האינתיפאדה, בפיתוח התיישבות, לעולם תמצא אותם בין מגנייה, לא בין תומכיה. אפילו תוך המשא-ומתן הנוכחי בין ישראל לרשויות הפלשתינאיות, שבו מתגלעים

המזרחן ד"ר רפי ישראל מלמד באוניברסיטה העברית. ספרו האחרון הנוגע לעניינינו הוא *Muslim Fundamentalism in Israel* (ראה ביקורת על הספר מפרי עטו של אהרון בר-עמי, נתיב 2/94). ר"י הוא חבר מועצת המערכת של *נתיב* ומשתתף קבוע בכתיבה.

בהלכות דמוקרטיה הם זוכים לתמיכת חלק לא מבוטל מן הציבור היהודי בישראל, המקבל את תביעותיהם לשוויון כפשוטו, וניצב לצדם בחיזוק ידם, מה שכמובן עוד מגביר את תחושת הצדק שלהם ומאיץ בהם לתבוע עוד ועוד, תוך הסתמכות על "מחנה השלום" ו"המחנה הדמוקרטי" התומך בהם ללא תנאי.

הצירוף של חינוך ערבי נפרד וערך השוויון הופך קטלני שעה שמשתמשים באחרון כדי לתבוע את מימוש הערכים שטיפח הראשון, שהרי מותר להתארגן ולהתבטא ברוח תחושת־הבטן נגד המדינה היהודית, המסד הציוני שלה, התיישבותה באזורים ערביים, מלחמות הקיום שלה, האַתוס הלאומי שמפרנס אותה, חלומותיה ומטרותיה, קיבוץ גלויותיה וטיפוח צבאה, ובעד קיצוץ בגבולותיה והחלשת ביטחונה, פירור התבנית ההתיישבותית שלה, פירוק ערכיה הציוניים וניתוק בינה לבין תפוצותיה. כך צעדנו, לאורך שנות קיום המדינה, משריפת דגלי ישראל ביום העצמאות, היום החשוב ביותר בלוח הישראלי שהפך ליום אבל ותחושת אבדן לערבים, ל"יום האדמה" שבו מפריחים סיסמאות בזכות "גאולת הגליל" (ממי בדיוק?) להקמת מוסדות נפרדים לערביי ישראל, ועד לניסיונותיהם לנהל אפילו מדיניות־חוץ משלהם; תמיכה באינתיפאדה, כאשר כל מדינת ישראל נלחמת נגדה; תמיכה במגורשים ללבנון, כאשר כל מפלגות ישראל הסכימו עם ההחלטה להרחיקם; ואפילו איום לשגר משלחת לאו"ם כדי להלין על קיפוחם בידי ישראל שהתעלמה, לדבריהם, מערך השוויון המפורסם. על התנגדותם הנחרצת של הערבים לעליית יהודים ולקליטתם בארץ, תוך הרחבת ההתיישבות היהודית אפילו בתוך הקו הירוק, איש כבר איננו זוכר למחות.

סוגיית ה"מדינה לכל תושביה"

סיסמה חדשה זו, שהחלה להישמע ברמה מאז "יום האדמה" הראשון, פירושה המעשי הוא שלילת זכותו של העם היהודי להגדרה עצמית, אף שהיא מנוסחת כך שתישמע הגיונית, הוגנת ודמוקרטית למהדרין. מי יהין לצאת חוצץ נגד אמירה זו, שלכאורה הנה מובנת מאליה? אלא שבחינה מדוקדקת של משמעויותיה של הסיסמה, שכבר קנתה לה מהלכים בכלל ערביי ישראל וכמובן גם בתוך חלק מהשמאל היהודי, תביאנו למסקנות העגומות הבאות:

א. מדינת ישראל אינה ארצם של היהודים בלבד, אלא גם של ערבים פלשתינאיים, השותפים חלק כחלק בה, בעתידה ובעיצוב דמותה.

ב. הערבים הפלשתינאיים תושבי מדינת ישראל, אינם עוד מיעוט דתי, לאומי, אתני ולשוני, אלא מיעוט לאומי שבעייתו תובעת פתרון לאומי, ולא רק פתרון הומניטרי המיוסד על זכויות אזרח ועל שוויון בפני החוק. הם תובעים אכן שוויון, אך לא על בסיס יחידי לפרטים הערביים, אלא שוויון קבוצתי כמו לקבוצה היהודית המהווה רוב לפי שעה.

ג. הכרה בהם כקבוצה לאומית, שכבר יש לה ביטוי בבניית מוסדות "לאומיים" ערביים, כמו ועד ראשי

המועצות הערביות, ועדת המעקב וכו', כמוה כהכרה בלגיטימיות "המדינה בדרך" שהם בונים בפועל.

ד. הואיל והם קבוצה לאומית (פלשתינאית-ערבית), הרי מעצם הגדרתם אין הם יכולים לקבל לא את הציונות ולא את התביעה היהודית למדינה יהודית; פירושו של דבר, מאבק מתמיד על שינוי מהותה של המדינה ואופייה, ביטול סמליה היהודים, לרבות דגלה והמנונה שאינם לרוחם, עצירת ההתיישבות היהודית באזורים הערביים, ריסון עלייתם של יהודים וקליטתם בארץ, ביטול החגים וימי הזיכרון הלאומיים (יום השואה, יום הזיכרון לחללי צה"ל ויום העצמאות, שלא זו בלבד שאינם מדברים ללבם, אלא אפילו מעוררים בהם התנגדות, מגרים את יצריהם ומתעלמים מרגישויותיהם.

ה. תביעת הפלשתינאים אזרחי ישראל להכיר בהם כקבוצה לאומית, מחד גיסא, והזדהותם המוחלטת עם אחיהם הפלשתינאים שבשטחים, בירדן ובתפוצות, מאידך גיסא, פירושה כי בכל סכסוך, ויכוח או חילוקי־דעות בין ישראל לפלשתינאים אחרים, הם יהיו מחויבים תמיד לאחיהם, בשר מבשרם, נגד השליטים הציונים שתחת שלטונם הם שרויים שלא בטובתם.

ו. לא זו בלבד שהם רואים עצמם חלק מן העם הפלשתינאי, אלא שהם מקבלים עליהם גם את הנהגתו. כאשר אחמד טיבי אומר "הנשיא", הוא מתכוון לערפאת, לא לווייצמן. משמע, שכאשר הנהגה הפלשתינאית (הלאומית, הרוחנית והדתית) מדברת על סמכותה על כלל העם הפלשתינאי, היא כוללת בכך גם את ערביי ישראל, לפחות מכללא אם לא במפורש. אחרת כיצד ניתן לפרש את אי־גיוניים של ערביי ישראל הנתפסים בקלקלתם במעשי חבלה, בניסיונות חבלה או בקשר לחבלה נגד מדינת ישראל, בשם העקרונות הפלשתינאיים המיוצגים על־ידי ההנהגה הפלשתינאית?

ז. הכרת הפלשתינאים אזרחי ישראל בהנהגה הפלשתינאית ובעקרונותיה, לרבות אש"ף, עוד לפני שהוכר על־ידי מדינת ישראל, פירושה גם קבלת אמנת אש"ף, או לחלופין אמנת החמאס, השרירות וקיימות למרות תחונותינו הנואשים לביטול האחת והתעלמויותינו האוליות מן השנייה; לאמור, אם נביא את הדברים לקצה גבול הגיונם והקשרם, ערביי ישראל עלולים להפוך לשותפיהם של שאר הפלשתינאים שבחוץ בכל הנוגע לזירוז קצה של המדינה היהודית.

ח. מצב דברים זה, כאשר קיימת על גבולנו רשות פלשתינאית אוטונומית, אולי ריבונית בעתיד, בעוד חלק מן העם הפלשתינאי יושב בתוך מדינת ישראל בסמוך לה, הנו המצב הקלסי של אירידינטה שסופה להתפרץ לתביעות להתאחד עם מדינת־האם, על כל הכרוך בכך למדינת ישראל. מי שרואה את הנעשה היום בבוסניה (תביעות הסרבים והקרוואטים לקרוע חבלים ממנה ולהתאחד עם ארצות האם) או בטרנסילבניה עם המיעוט ההונגרי, שלבו נוטה להונגריה השכנה; או הסודטים ערב מלחמת־

העולם השנייה, וכיוצא באלה צרות צרורות, אינו זקוק לדמיון רב כדי לעמוד על המתרחש מתחת לאפנו.

ט. לביטוי "מדינה לכל תושביה" יש פירוש נוסף: בעוד שלעם היהודי אין זכות להגדרה עצמית, גם בעיני אש"ף השולל אותה מפורשות (בסעיף 20 לאמנה הפלשתינאית העומדת עדיין בתוקפה), וגם בעיני ערביי ישראל, הדורשים מדינה דו-לאומית, תוך שלילת המדינה היהודית, העם הפלשתינאי – שאני. עם זה זכאי, בעיני הפלשתינאים משני עברי הגבול, לשתי מדינות כבר היום: ירדן, המונחת בכיסם ובה הם מהווים רוב ורק שאלה של זמן היא עד שיטלו את השלטון לידיהם, וכן למדינה נוספת בשטחי יהודה ושומרון, לאחר שגרעין השליטה כבר ניתן בידיהם בעזה וביריחו. העם הפלשתינאי זכאי לעוד חצי מדינה בתוך ישראל, שהם רואים בה בית משותף להם וליהודים, עד שבכוח זכות השיבה והריבוי הדמוגרפי יצליחו להשתלט גם עליה, ויצרפו אותה לשאר נחלותיהם, לכלל מדינה פלשתינאית גדולה ומקפת, ממש חזון ארץ-ישראל השלמה.

י. שותפות של שווים עם שווים בניהול ענייני המדינה משמעו נטילת חלק בבירוקרטיה השלטונית, בפוליטיקה הלאומית והמקומית, באליטות האינטלקטואליות והמקצועיות, ובקבלת חסות המדינה ומימונה לטיפוח תרבות פלשתינאית נפרדת, המתנכלת מעצם טיבה למסד קיומה של מדינה יהודית וציונית. פירושו של דבר שהם מבקשים שותפות בתכנון הבית המשותף ובניהולו, שעה שהם מתנגדים לקווי המתאר שלו, לתכנית בנייתו ואפילו לשימוש שיעשה בו.

יא. בהיוכחם שצבירת כוח פוליטי היא הדרך היחידה ליטול חלק בעיצוב פני המדינה, השתחררו ערביי ישראל מן האפיטרופוסות היהודית רבת-השנים והתארגנו במפלגות עצמאיות ההולכות ומגשימות את חלום תלותן של ממשלות ישראל בקולותיהם לשם הכרעת עניינים חיוניים למדינה ולעתידה.

מהדחי הלאומני לדחי האיסלאמי

חלק מצמיחתה של התנועה האיסלאמית החובקת זרועות עולם והמצליחה בשנים האחרונות, כמו גם בקרב העם הפלשתינאי סיעות איסלאמיות שונות; "אחים מוסלמים" ודומיהם בירדן ובקרב פלשתינאים בתפוצות; "חמאס" בשטחי יהודה, שומרון ועזה, וגם בקרב הפלשתינאים אזרחי ישראל. דבר אחד משותף לכולם: ניקה מאותם שורשים וחתירה לאותם יעדים. כמוכן, שמאחר שהחמאס הינו מחוץ לחוק, ו"האחים המוסלמים" מעולם לא היו בעלי-ברית לישראל, מתהדרת התנועה האיסלאמית בישראל בכסות ערבה, נעימה, תרבותית, מצודדת, שוחרת אחווה, שלום ורעות. כמה מראשי דובריה, בהם מייסדה ומנהיגה הרוחני, שייחי' עבדאללה נימר דרוויש מכפר קאסם, הפכו לאלופי תקשורת וליקירי ערבי תרבות ובימות-דיון בכל רחבי הארץ, כדי להביא את בשורת החיים יחד עם "אחינו היהודים".

אולם כל מי שחודר מתחת לפני הנועם הרדוד ומגלה את צפונות לבם של אנשי התנועה, יזדעזע מיד מגילוי השנאה, המרי והמשטמה, ויחד עם זה, מן הסבלנות והחתיירה המתמדת להגשמת שאיפותיהם בדרכים שאינן נופלות בחריפותן ובאלימותן משאר תנועות איסלאם יסודניות בעולם, שאינן ידועות בחיבתן היתרה ליהודים ולישראל. אם אזרחי ישראל אלה יכולים להתיר לעצמם להאשים בפרהסיה, מדי שנה בשנה, את ישראל על ששילחה אש במזיד במסגד אל-אקצה ב-1969, או שיזמה את מעשי הטבח ליד הכותל ובחברון, בלא שים לב לעובדות ולהשתלשלות הדברים, תוך העדפת האידיאולוגיה המנאצת על פני ההיגיון והמציאות, במה הם נבדלים מהחמאס, מחיזבאללה או מתנועות יסודניות מוסלמיות אחרות?

התנועה האיסלאמית בישראל עלתה עוד בשנות השבעים, שעה שפתיחת הקו הירוק לתנועת ערביי ארץ-ישראל משני עבריו, הולידה בהכרח שיתוף-פעולה מתהדק והולך גם בזרמים האיסלאמיים משני עבריו. ומאחר שעוד משנות הארבעים נטו "האחים המוסלמים" את אוהלם בערי ארץ-ישראל המערבית, הרי עם צרוף יו"ש ועזה לשטח הממשל הישראלי, שבו תאים גלויים או חבוים אלה וצצו מעל פני השטח והרבו בפעילות נמרצת, תחת עיניהם המתירניות של הישראלים, שלא ראו להתערב כל עוד האגודות האיסלאמיות לא הפרו חוק אלא עסקו בפעילות חברה וצדקה.

אלא שטעה מי שסבר אז, ומי שסובר כיום, כי התארגנות איסלאמית למטרות חברה וצדקה נותרת ב-ד' אמות עמדותיה המוצהרות ואיננה חורגת אל התחום הפוליטי הטעון. כי זאת לדעת: בעוד אשר תנועות כאלה, הפועלות במצרים ובירדן ("האחים המוסלמים"), בלבנון ("חיזבאללה"), באלג'יריה ("פייס") ביו"ש (חמאס), ובתוך מדינת ישראל ("התנועה האיסלאמית"), צוברות מאגר אדיר של תמיכה עממית מעצם חדירתן לכל שכבות החברה, מכוח יעילות התמיכה שהן מושיטות בתחום החינוך, הבריאות והכלכלה, ובזכות מילוי עקשני של כל חלל חמרי או רוחני שיד השלטון קצרה מלספקו, הרי מרגע שביססו את מעמדן בחברה וזכו לאהדה, הן מלקטות בזריזות את פרות ההילולים של רוב שנות עבודתן ומתרגמות לשפת ייצוג פוליטי ושלטוני את הישגיהן.

וכך קרה גם בקרב ערביי ישראל החל בשנות השבעים. התארגנה חבורה של צעירים צרובי אידיאלים איסלאמיים נעלים, בראשותו של מיודענו, ראש התנועה דהיום, שייחי' עבדאללה נימר דרוויש, שהחלה בפעילות נמרצת בקרב צעירים אובד-דרך, והצילה אותם מציפורני הסמים והפשע, ואוי לאותה בוושה – מהשפעות הרחוב היהודי-ציוני. מפעילות חברתית מבורכת קל היה המעבר לפוליטיקה ולמחתרת. קומץ אנשים זה, שנטל לעצמו את השם רב-המשמעות "משפחת הג'יהאד" ("אסרת אל-ג'יהאד"), אגר נשק והחל בפעילות טרור לוחמנית שבאה לידי ביטוי בהצתת יערות ושדות, בחינת שועלים קטנים מחבלים בכרמים, ואפילו ניסיון לחבל במוביל הארצי. החבורה נעצרה בפעולת-בזק מזהירה של השב"כ, קודם שסורס על-ידי ועדות לנדאו למיניהן, הובאה לדין והושמה בבית-האסורים.

לימים, שוחררו רוב האסורים לאחר שהתחייבו להימנע

מפעילות פוליטית או חבלנית בעתיד. פרשה זו היא חוליה חיונית בהבנת אורח התנהגותה של התנועה האיסלאמית כיום, שהיא יוצאת חלוצה הישירה של משפחת הגיהאד שרוסקה.

אכן, למודת ניסיון ומכאוב, חזרה חבורה מוגברת זו לפעילות במסגרות דתיות-חברתיות תמימות למראה, המרבות בבנייה לצורכי ציבור, במפעלי דת ותרבות, בכינוסים דתיים, בהטפה לשיבה לדת, ב"מחנות קיץ" לנוער וגם גיוסו לעבודת הציבור, וכיוצא באלה. אגודות מקומיות אלה, שהפליאו את רואיהן ביעילותן, במסירותן ובכושר התמדתן, קנו ברבות הימים את לבבות המאמינים, עד כי יצרו תשתית ארגונית ואידיאית שקראה תיגר על הארגונים הפוליטיים מתמול שלשום, בפרט רק"ח ובנותיה. לאט לאט נתנה התנועה את כוחה מלמטה, תוך בניית מאגר עצום של רצון טוב כלפיה מפאת מסירותה לכלל, ועד סוף שנות השמונים התגבשה לארגון פוליטי בעל מאפיינים אלה:

א. מנהיגות צעירה, כריזמטית, משכילה, מודרנית, ועם זאת דתית עד פנטית, שאפתנית, חדורת-אמונה וביטחון בכושרה ופתוחה וקשובה לקהל הרחב. זוהי המנהיגות ש"רצה" לבחירות בשש מועצות מקומיות ערביות וזכתה בהן.

ב. המנהיגות שינתה את פני הכפרים שבהם פעלה ופועלת, עוד בטרם נבחרה, וארגנה בהתנדבות פעולות ענפות בענייני נוער, חברה, ספורט, דת, רווחה וצדקה. הירתמותה למלא חללים בשטחים אלה היא שהקנתה לה פופולריות עצומה וזיהתה עמה את ההתקדמות הכלכלית והחברתית שחלה תחת הנהגתה.

ג. פעילות התנועות האיסלאמיות החזירה צעירים רבים למסגדים ולמסגרות חינוך דתיות, הפחיתה את כמות הפשיעה (להוציא את הסוג הלאומני), וידעה להסיט את המרץ של הצעירים בפרט ושל הציבור בכלל לכיוונים יוצרים ובונים.

ד. תוך כדי פעילות בחברתה הסגורה, הצליחה המנהיגות האיסלאמית ליצור מובלעות איסלאמיות שבהן החיים מתנהלים כמו בחברה של רוב מוסלמי, בלי שים לב לחוקי המדינה, כל עוד אינם מתנגשים בעליל עם נטיות לבם. הם אסרו, למשל, מכירת אלכוהול וסגרו בתי-קפה בכפריהם, ויש מקומות שבהם הפרידו בין המינים בבתי-הספר, הנהיגו לבוש צנוע מסורתי מוסלמי, ויש אפילו תחנות אוטובוסים שאומרים להפריד בהן בין נשים לגברים;

ה. בכפרים האמורים נוצרה אווירת התגייסות חדשה, שבה האנשים תורמים מזמנם, מכספם, ממשאביהם ומעצמם לטובת הכלל. תוך כדי כך הוכיחו אנשי התנועה, שלא ההזנחה בכפרים הללו ("ביוב ברחובות" וכד'), או השחיתות המובנית (אייגביית מיסים ובזבוזים), הן שהביאו לצמיחת האיסלאם, כמו שהאגדה (שלנו) מספרת. אלא שאותם אנשים, בפיקוד ובהנהגה נכונים של ראשי התנועה האיסלאמית מגייסים יותר משאבים מתוכם, ביתר מסירות ועילות, מארגנים אותם ומוציאים אותם, ביתר הגיונות ויושר, וההזנחה באה על תיקונה.

ו. משעה שהקומוניזם הלך לעולמו ורק"ח חדלה להיות

מפלגה אידיאולוגית בעלת משמעות, הפכה התנועה האיסלאמית למגנט רב-עצמה סביבו יכולים להתלכד כל היסודות הפוליטיים שלא מצאו להם מפלט וביטוי במסגרות הקיימות.

התנועה האיסלאמית מוציאה ביטאון משלה, ובו היא מבטאת באמצעות ראשיה וחבריה את מאווי לבם של המוסלמים בישראל, בעוד שהפוליטיקאים של התנועה למדו להחליק בווירטואוזיות עד קצה גבול החוקי והמותר. כדי לא לחזור על "עסק הביש" משנות השבעים, כותבי התנועה ודבריה מותחים את גבול המותר האפשרי עד מעבר למקובל בחברה דמוקרטית, תוך הישענות על ההנחה הבדוקה שממשלת ישראל לא תעשה דבר דרסטי להתאנות להם, יהא חטאם אשר יהיה, כל עוד אינם עוברים בפועל על החוק. וכך, דברי התנועה כותבים מדי פעם דברי הסתה, השפלה, משטמה ונאצה נגד ישראל, היהודים והציונים, יש שאפילו הכחישו את השואה, ולעתים מעמידים בסימן שאלה קשה את הלגיטימציה של מדינתם(!) והכל ללא תגובה או מענה. אך כלפי חוץ – נופת צופים של אהבה, אחווה, שלום ורעות כלפי היהודים וישראל, כאילו לא היתה כאן שניות צורבת ומביכה.¹ הנה כמה מן העניינים הללו מן הזמן האחרון:

שייח' ראיד צלאח, ראש עיריית אום אל-פחם וממנהיגי התנועה, נסע לכנס ניצחון של המוסלמים באיסטנבול, לאחר שתנועת האיסלאם שם זכתה בבחירות לרשות העירייה. הוא אמר, בין השאר:

יאנו חברי משלחת התנועה האיסלאמית, בני הערים חיפה, יפו, לוד, רמלה, אשר ההגירה הציונית רצתה להפכן כמו תל-אביב וחדרה, אך מתוכן צמחה התנועה האיסלאמית... האסון של פלשתיין נפל עלינו והוצבו מחסומים בינינו לבין עמנו הפלשתינאי ובינינו לבין עמנו בעולם האיסלאמי... אך היום הצלחנו לחצות את הגבולות והמכשולים כדי לחדש את החיבור עם בני עמנו האיסלאמיים... עליכם לדעת, כי מאז 1948 נהרסו יותר מ-1,200 מסגדים... ובני עמכם הפלשתינאים נתונים לסכנת טרנספר תוך חמש, או לכל היותר, עשר שנים...

אל-אקצה נתון כעת לביצוע בשלבים של המזימה להגשמת חלומות הציונות העולמית: הקמת בית-המקדש השלישי בירושלים. בירושלים יש מדריכי תיירים ובהם תמונת העיר העתיקה ממנה הוסר מסגד אל-אקצה ובמקומו נבנה המקדש השלישי. המדריך הוא רשמי ויזמו אותו ראש עיריית ירושלים הקודם ושר-התיירות... אנו אומרים בצער, כי העולם האיסלאמי נתון לסכנת מדיניות של נורמליזציה מצד התנועה הציונית העולמית, והתנועה האיסלאמית נדרשת לפעול כדי לחשוף את פרצופה האמיתי של הציונות העולמית.²

השטן בא בתביעה בזכות עליונות גזעו הנאצי על פני כל המין האנושי, עתה, תלמידיו טוענים לעליונות גזע מסוים על פני כל השאר. השטן אמנם מצא לו תלמידים בשר ודם הממלאים את תורתו באמונה... כל מי שמכבד את עצמו חייב להתעמת מול השטן וצבאו; שיירת האמונה לבדה כאשר תתאחד, תוכל לסכל

¹ ראה ספרו של המחבר: Muslim Fundamentalism in Israel, Brassey's, London, 1993.

² צאות אל חק ואל-חוריה, 3.6.94.

האלף שהיו בקום המדינה) עדיין מהווים יריב דמוגרפי כפי שהיו בקום המדינה, והאוכלוסייה היהודית גדלה במשך תקופה זו בהרבה פחות מפי עשרה, למרות העליות המסיביות של יהודים בשנות החמישים, השישים והתשעים לישראל.

אם כן צפוי כי בעוד אשר המאגר היהודי המועמד לעלייה יתרוקן בעוד עשור או שניים, הרי מאגר הגידול הערבי ("מלחמת הרחם") יתמיד בקצב צמיחתו לקץ הימים, וכך לא נמצאו פותרים את הבעיה אלא דוחים אותה לשני הדורות הבאים, עת יעצמו הערבים במאוד ויכריעו אותנו במספריהם. אז גם יכבד עלינו כל פתרון שהוא, משעה שמספרי הערבים בארצנו יהפכו אותם לשותפינו הלאומיים השווים חלק בחלק. מה נעשה אז? צרף לאלה את השתלטות הערבים על אדמות מדינה ובנייה פרועה ללא סדר ומשטר, והנה לכם מרשם, לא רק לתוהו־והוה חברתי, אלא גם לאנדרולומוסיה תכנונית שתהפוך את מדינת ישראל לכפר אחד גדול, סר־חן וסר־טעם, שאין בו תחום בין הזרוע לבנוי.

אין זה אלא שעלינו להפשיל שרוולים, לשנס מותניים ולהתחיל הכל מבראשית. הערבים הישראליים מחפשים אף הם מעשה בראשית משלהם: מדינה דו־לאומית, לא יהודית ולא ציונית, תיקון חוק השבות, שינוי סמלי המדינה (המנון, דגל) שאינם מסמלים דבר בעיניהם, ואפילו ביטול מועדים לעצרות וזכרון כמו יום השואה, שאין לחייב בהם ערבים שאין להם דבר עם תאריכים אלה. ערבים ואף יהודים רבים נכונים ללכת כברת דרך לקראת הערבים בכל אלה,⁵ אך לקחי העבר לימדונו, כפי שראינו, שרוב מחוות ופשרות רק הגביר את הרעב לעוד; ובשם אותה ליברליות וזכות טבעית כמובן שתובעים עוד ועוד בלא להניד עפעף.

שעת האמת באה, במיוחד בהקשר של ההסדרים המתגבשים עם הפלשתינאים בשטחים ובפזורה. באה השעה להכיר בכלל ערבי ארץ־ישראל, כלומר 5.5 המיליונים (בישראל – 1 מיליון; בשטחים – 2 מיליון וברדן – 2.5 מיליון ויותר), כבעם אחד הזקוק וראוי למדינה משלו. אין הבדל מהותי, לא אוניקטיבי ולא סובייקטיבי, בין ערבי מחיפה ומעכו לבין רעו מגנין או מאירביד. כל עוד אנו מחפשים פתרון רק לשליש מן העם הזה (המתגורר בשטחים), לא יימצא פתרון כולל לבעיית הפלשתינאים, והיא תיוותר כאבן רחיים על צווארנו. יתרה מזו, ככל שברוב טיפשותנו נסכים להעניק לגיטימציה נפרדת למחציתו של העם הפלשתינאי המצוי בירדן תחת כסות "האשמית" בשטחי ארץ־ישראל המזרחית, כך נפקיע שטחים אלה מתחום הפתרון ונטיל על שכמנו את בעיית פלשתין כולה בארץ־ישראל המערבית, לרבות החלק הלאומי-מדינתי שלה. לו השכלנו, לעומת זאת, לראות בכל מרכיבי העם הפלשתינאי ישות אחת ובכל ארץ־ישראל ההיסטורית יריעה אחת, ניתן היה לגבש חלוקה חדשה בינינו לבינם על סמך השטח כולו, שבו די והותר מקום לשני עמים ולשני לאומים.

עד אשר נגיע לכלל פתרון כזה אשר יותיר, בסופו של דבר, את רוב ערביי ארץ־ישראל שתחת שלטון ישראל, בכל קו גבול עתידי, כתושבי הארץ מבלי להיות אזרחיה, עלינו לנקוט בטווח המידי שורה של תמריצים שתוך פרק זמן קצר יוכיחו לנו ולהם מי לנו מי לצרינו. בגדר הצעדים הללו ניתן לשרטט קווי מדיניות שונים:

מזימות אלה.³

(ההתייחסות היתה לעימותים בין צה"ל לאינתיפאדה, שפרצה שנה קודם לכן);

חוצפתם הנה הוכחה שהם לא למדו דבר מן ההיסטוריה... חוקי היקום יביאו עליהם תבוסה ניצחת, כזו שהם סבלו מידי הרומאים ואחרים... הם תמיד היו טפילים בקרב עמים אחרים, מפאת עיקשותם וקריאת התיגר שלהם על ההיסטוריה וחוקיה. חוצפתם רק תוביל אותם ממפלה לתבוסה.⁴

השבר ולקחו

נה כי כן, עצמתה של הסתירה מניה וביה, בין היות הערבים בישראל פלשתינאים/ערבים/מוסלמים, לבין מדינת הרוב היהודית-ציונית שבה הם דרים ותובעים זכויות, הלכה וגדלה עם השנים עד כי הפכה לבלתי־נסבלת. מדיניותן של כל ממשלות ישראל, מאז קום המדינה, לא כוונה אלא להוריד את רמתו של הסיכון לרוב היהודי על־ידי מהילה דמוגרפית, שבירת תבניות יישובים, פיקוח מחד גיסא והרחבת זכויות מאידך גיסא, פעם הכבדות ביוורקרטיות ופעם הקלות אמיתיות או למראית עין, אך מעולם לא ננקטה מדיניות עקיבה שנועדה לפתור את הבעיה מיסודה, אם מתוך פחד מאחיזת השור בקרניו, אם מתוך תקוה ש"ייהיה טוב", ואם מפאת אמונה עמומה שאי־שם בעתיד, תחת ממשלה אחרת, אולי תבוא הישועה. אך תכנית של ממש, עם שלבים למימושה בעתיד הנצפה לעינינו או לעיני ילדינו, אין בנמצא.

הכלל הנקוט כיום במקומותינו תובע כי ככל שהערבים מגדילים את דרישותיהם, כך צריך להרחיב את זכויותיהם; שבתו – תן תקציבים; מרדו – הענק שירותי רווחה; פשעו – הגדל תגמולים; התגרו בשוטרים ובגובי מיסים – סלק את המטרדים הללו מן הכפרים; תרמו לאויבך – הפנה את לחיך השנייה ותן עוד כספים להגביר חיל בתוכם. מדיניות "נוצרית" כזאת, שהפכה לנחלת הממשלות כולן מתוך הנחה מוטעית כי כל המרבה להרעיף כל טוב גם ירבה לקנות שקט (או אולי גם קולות), היא שהביאה למינוים של יועצים שונים לענייני ערבים ושל שרים מיוחדים לכך, שהתחרו זה בזה מי ישיג יותר עבור הערבים, מי יקנה יותר שקט, מי יבטיח יותר מקולותיהם בבחירות ובתקופתו של מי ידעו ערביי ישראל יותר עדנה.

וההוכחה הטובה ביותר לכך שמדיניות זו פשטה את הרגל הינה שלמרות תחזיות הכילול (האינטגרציה) האופטימיות, בדלנותם של ערביי ישראל הולכת ומעמיקה; ככל שעלתה רמת חייהם, כך גאתה זעקת השוויון שלהם. כל אימת שהחריפה המחלוקת של מדינתם עם בני עמם הערבים והפלשתינאים, כך גדלה הזדהותם עם אלה האחרונים והתרחקה מזו הראשונה. נאמר לנו כי כל אימת שרמת ההשקעה בקרב ערביי ישראל תעלה ואתה רמת החיים, כך יקטן הגידול הדמוגרפי שלהם; עוד נאמר לנו כי ככל שנרבה לחלק את ערביי ישראל לקבוצות־משנה: מוסלמים, נוצרים, דרוזים, בדווים וכו', כך יקל לטפח כל קבוצה לחוד תוך הפרדה ביניהן. לא מניה ולא מקצתיה: כיום קרוב למיליון ערבים אזרחי ישראל (פי עשרה ממאה

⁵ ראה מאמריהם של רדא מנצור ושל שרה אוסצקי בה ארץ, 30.8.94, 4.10.94-

- א. לאסור בחוק את התארגנותם של ארגונים ערביים כלל-ארציים, בין מוסלמיים ובין אחרים, אשר בעצם פעילותם יש כדי לעודד מרי אזרחי והסתה ולהדיח למרי מזוין. יותרו רק ארגונים מקומיים לצורכי דת, רווחה, חברה וכד', ואילו ממוסדות של ראשי המועצות הערביות, ועדת המעקב וכד', תוסר הכסות החוקית.
- ב. יוקמו בתי-ספר אזוריים בכל רחבי ישראל שבהם ילמדו כל הילדים: מן המושבים, הקיבוצים, הערים והכפרים, ערבים ויהודים, באותה מתכונת לימודים, בעברית, כדי לגדל דורות של ילדים ישראלים שיש ביניהם ערכים משותפים. בתי-ספר כלליים כאלה, מרגע שפתחו בפני ילדים ערביים, יהיו תמריץ לכילול בחברה הישראלית, על ערכיה ושפתה, ואלה שייספחו אליה גם יכשירו את עצמם לחיים מלאים בתוכה, למילוי כל חובותיהם ולהבטחת כל זכויותיהם.
- ג. כל ערבי שלא יסכים לשלוח את ילדיו לבית-ספר ממלכתי, יוכל ללמד אותם כראות עיניו, על חשבוננו, ובכך גם יכשיר אותם להיפרד מן החברה הישראלית ולחדול לחפש לעצמו עתיד בתוכה. ערבי שיבכר ליטול חלק בתכנית הלימודים הישראלית הממלכתית, יוכל לזכות את עצמו, **נוסף על כך**, בחינוך קהילתי-דתי בימי שישי ושבת, עם או בלי סיוע המדינה.
- ד. כאשר ישנן עברות בעליל על החוק: הסתה, הכחשת שואה, דברי נאצה ולשון הרע, יש לתבוע את הנאשמים למשפט ולמצות עמם את הדין. לא זו בלבד שסגירת עיתונים או שלילת רישיונות שרירותית מביאה, בסופו של דבר, לכניעת הממשלה ולהחזרת הרישיונות, אלא גם משאירה בידי הערבים עילה לטענה על "סתירת פיות"; משפט גלוי לעין-כל גם ירתיע ערבים אחרים וגם ילמד את הציבור היהודי בישראל מהן הבעיות הניצבות סביבו יום יום.
- ה. צריך לעודד קבוצות של ערבים בעלי עמדות

- ליברליות, ונוצרים ודרוזים אשר מורא האיסלאם היסודני עליהם, להדק את קשריהם עם החברה הישראלית ולתמרץ אותם לכך על-ידי השוואת תנאיהם ליהודים בתנאי שימלאו את כל חובותיהם.
- ו. התנועה האיסלאמית בארץ אינה צריכה לקיים קשרים עם תנועות איסלאמיות אחרות בעולם, המעודדות אותה, תורמות לה כספים ויוצרות אווירה של "אינטרנציונל איסלאמי" שקל להפנות אותו נגד המדינה.
- ז. יש לשנות את חוק השבות כך שלא כל מי שנולד בארץ או עולה אליה יהא אוטומטית לישראלי, אלא רק מי שימלא רשימה של חובות כלפיה בהגיעו לבגרות ויכשיר עצמו לכך בחינוכו בבית-הספר הממלכתי, כאמור לעיל. אלה יהיו אזרחים שווי זכויות וחובות, וכל האחרים (גם יהודים שאינם עומדים בתבחינים הללו) יזכו רק למעמד תושב; כלומר, מבלי לבחור ולהיבחר, ומבלי להעמיס על בית-הנבחרים שלנו נציגות של אנשים (ערבים ויהודים) אשר ערכי המדינה שווים בעיניהם כקליפת השום.

לו השכלנו לעבד את הסכם אוסלו עם הפלשתינאים מתוך כוונה לכלול בחבילה זו גם את ערביי ישראל, אזי היינו מגיעים, אולי במחיר ויתור טריטוריאלי קל במערב הירדן (רצועת עזה, למשל), להסכם עקרוני שהיה כורך את בעיית ערביי ארץ-ישראל ממערב לירדן עם זו שבמזרחו, כלומר, מדינה גדולה לפלשתינאים במזרח שאליה יוצמדו ספיחים נוספים מוויתורינו במערב. או אז היו כל הערבים הפלשתינאיים (2-3 מיליון) שהיו נותרים תחת שלטון ישראל, עומדים בפני בררה: להזדהות עם מדינת ישראל כאמור לעיל ולהיות אזרחיה, או להמשיך כגרים-תושבים במדינת ישראל בעוד מכיסייהם מציץ הדרכון של מדינת הפלשתינאים. לו יכולנו לעקר כך את הסכנה הדמוגרפית, היינו גם אוכלים את העוגה וגם מותירים אותה שלמה. ובא לציון גואל ■

את דרכו של הגיס החמישי הערבי סוללים ארבעה גייסות יהודיים.
(על-פי אמיליו מולא)